

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

Адыгэ
макъ

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къидэкы

№ 125 (21854)

2019-рэ ильес

МЭФЭКУ

БЭДЗЭОГЪУМ и 18

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмькі къэбархэр
тисайт ижүгъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикаем и Правительствэ иғъэзет

Адыгэ къуаем ифестиваль гъэшІэгъонышт

Шъолыр фестиваль-зэнэкъою «Адыгэ къуай» зыфиорэр мыгъэ я 10-у тиреспубликэ щызэхашщт.

Ар зэрээшшуахыщтым зыщы-
тегущыиэгъэх зэхэсгыгъор зэ-
рищагь АР-м и Премьер-мини-
стрэ игуадзэй Сапый Вячеслав.
Ioftxabbazэм хэлэжьагъэх зэхэ-
щкло комитетым хэтхэр. Ви-
деозэхынгъэкэ муниципали-
тетхэм ялыклохэри къыхэлэжьа-
гъэх. Фестивалым изэхэштэн

зэрифэшшуашшуу ашынхэй
Адыгэим и Лышхъэу Къумпойл
Мурат пшъэрыль къигъеуцуг.

— Адыгэ къуаем ия 10-рэ
фестиваль цыфмэ агу къинэ-
жынзу, зэнэкъою, Ioftxabbaz-
зэ гъэшІэгъонхэмкэ баев
зэхэшгэгъэн фое. Хъаклэу къе-
клолагъэм адыгэ лъэпкъым

ибаинигъэ зэхишэн, къуаем
иэшшуу гъэ ыуплъэкун, тапэкли
Адыгэим къигъээжын гу-
хэль ышынным тыптылыныр
типпшэриль, — фестивалым
изэхэшшаклохэм къариуагь Къум-
пойл Мурат.

Адыгэ къое шыпкъэр Ады-
гэир ары зыщирахырэр. Мы

гъомылапхъэр ашынхэм пае
Адыгэим ичыпшэ хэхыгъэхэм
ащаагъэхуухэрэ чэмхэм къатыре
щэ къабзэр агъэфедэ. Аш къы-
хэкыкыкэ шуагъэу илэмкэ ыкли
иэшшуу гъэкэ адыгэ къуает нэ-
мыкхэм къахэшты.

Блэкыгъэ ильэсхэм фестива-
лыр Ioftxabbazхэу анах мэ-

хъанешхо зиэхэм ахальтагь.
Цэу «Национальные события
года» зыфиорэр илэ хъугъэ
ыкли Урысаем зекло kloхэрэ
цыфхэм нахь ашлэгъэшІэгъо-
ныштхэ Ioftxabbazхэм ахагъэ-
хъагь.

(Икэух я 2-рэ нэклуб. ит).

Адыгэ къуаем ифестиваль гъэшІэгъоныщт

(Икезух).

Зэхэсигъом зэрэшштагъэм-кэ, мыйгэ аперэу фестивалыр мэфитлүрэ клощт. Йоныгъом и 20-м Мыеекъопэ къералыгъо технологическэ университетын шлэнэгъэ-практическэ конференции щызэхашщт. Анахь мэхъянэ зилэ лофтхъабзэр Йоныгъом и 21-м рагъэкюкыышт. Чыыпшэу зышкылощтыр зэблахуугъэл, Мыеекъопэ районым ит псэүпшэу Дахъор ары.

Фестивалын зэрэлжээсээ шаштагь. Аш адыгэ къуаер зышыяхэрэ хъызмэтшаплэхэр, муниципаль-нэ образованиехэм ялыклохэр, республикэм ёыпсэухэрэр, хъаклэхэр хэлэжьэштыг.

Последний дахь вор ары.

Фестивалын зэрэлжээсээ шаштагь. Аш адыгэ къуаер зышыяхэрэ хъызмэтшаплэхэр, муниципаль-нэ образованиехэм ялыклохэр, республикэм ёыпсэухэрэр, хъаклэхэр хэлэжьэштыг.

Медаль къыфагъэшъошагъ

Абхаз заоу я 90-рэ ильэсхэм щигагъэм фэгъэхыгъэ къэбархэр шыпкъэныгъэ ахэльэу кызэритхыщтыгъэхэм пае республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ижурналистэу Емтыйль Нурбый «За Победу» зыфиорэ медалэу Абхаз Республикэм и Президент кыфигъэшьошагъэр Адыгэ Хасэм итхъаматэу Лымыщэкъо Рэмэзанэмы мафэхэм кыритыжыгъ.

ЕмтЫыл Нурбый илоштЫн
ыгурэ ыпсэрэ хэтЛагъэу зэри-
гъэцаклэрэм осэ ин къызэра-
фашырэм медалыр ишыхьат.
Тхъэм къыхилхъэгъэ сэнаущы-
гъэр ыгъэфедээ ильэпкь гээзет
ильэсэйбэ хъугъэу фэлажье.
Спортыр, культурэр, театрэр
зикласэх гээзтеджэхэр итхы-
гъэхэм яжэх, кыгъэхъязырхэрэ
къэбархэм ягуапэу зышагъэ-

тъуазэ. EklolIeklэ гъашIэгъонхэр ыгъефедээзэ статьяхэр зэри-гъехъазырырэр ахэм къыха-тъещи.

ТилофшIэгъу гущыIэ фабэу къыллэжьырэр макIэн. Ащ илофшIэн гухахъо зэрэхигъуатэрэм, зэригъэрэзэрэм ишыхъят шъхъэ-кIэфенгъэ къызэрэфашырэр. Адыгейим имызакью, ткъош республикам IakIыб къэрэ-

лыгъохэм ачыпсэурэ тильэпкъэ-
гүхэми ицыфышүгъэрэ исэ-
науцыгъэрэ къыхагъэцы, уасэ
къынфашы.

Тылофшэлгэу кыыфагъэшьош-
гээ тын лъаплэмкэ тигуалгэу
тыфэгушло, игъехъагъэхэм
ылеки аахаюу, псаунгыэ пытэ-
иэу бэрэ кыитхэтынэу тыфэ-
лъяло!

ГЬОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.

ШГОЛЬНЭХЭМ АЩАЛЬЭГҮҮГҮҮХЭР

Краснодар краим, Москва, Адыгеим, Украинэм ащищхэ дайверхэр зыхэлэжьэгъэх экспедицье икыгъэ тхамафэм тиреспубликэ щызэхащэгъагь. Аш нэбгыри 10-м ехү хэлэжьагь, Курганинскэ районым щыэ патриотическэ клубым хэтхэ ныбжыкIэхэр аквалангистхэм адэлэпыIагъэх.

Экспедицием сертификат
зилэх техническэ дайвер Іэпэ-
ласэу Москва щыщ Алена Ма-
монтовар хэтыгъ. Украинэм
иобщественнэ организациеу
«Лъыхъокло купхэм я Союз»
ипашу Дмитрий Забориныри
кыргызбэлээрьгъа.

Лъыхъон Йофхэр Урысые географическэ об ѡществэм икъутамэхэу Краснодар краимэр Адыгейимрэ ашылехэр арых зэхэзьыщгэялхэр, ахэр псэуплэу Даюу пэмычыжъеу чычэгъым чиэтыкыгъэ чыпілхэу (штолни) посы зэрынууагъэхэм энгийн замыслуух.

ащылъыхъағъэш. Икығытъ лішілгем ия 60-рә ильзесхәм Урысымен іпромышленникхәр пәсүпіләү Никелькіә заджәштігъәхәм пәблагъез уран ыкы барий зычілъхъ чыпіләхәм аштылъыхъуағъәш. Никели кынщагъотығъағъ. Ау зәххөвтөяғъез чычылгым Чілтүр ашломакізу зыщылъыхъогъәхә чыпіләхәр къабғынәжкығъағъәш. Шахтәхәм аштышхәр зәхәожкығъәхә, псы зәрзыңдуағъәхәри ахәтых, ахәм ячіләхъапіләхәр советскә лъәхъаным ағзепитегъағъәш, ау уз-чәхъашынштхәри шыләк

Лъыхъон-ушэтын Ioфхэр та-
пэкли зэхажэхээзэ ашыщ,
күшсхъэ гъочлэг зекlyаплэхэр

бэмэ альэгъунхэу фэещтыг
туристическэ маршрутхэр ааць
зэхащэнхэ альэкьыщт. Къэло

гъэн фае тызхэт ильэсэм ибжыххэ лъэхъан Щыкъ псыыгъылпэм ычлэгь зэраупльэкгуяагъэр, ижыкіл кыщегъяягъаау ашыгъяаэхэ ӏепэещысэхэм альыххуягъэх. Къеклорэ ильэсми күушххээу Тхъачл налккуутэ гъехъунэу джы псым ычлэгь хуугъэр дайверхэм аушэтышт.
(Тикорр.).

Ионыгъу-2019-рэ

Къафэнагъэр макІЭ

Адыгэим бжыхъесэ лэжыгъэ гектар 103108-у щыхалхъэгъагъэм щыщэу ӏуахыжынэу къафэнагъэр гектар мини 4 икъупэрэп.

Теуцожь районым, Мыекъуа-пэ ыкы Адыгэкаалэ ячыгулэж-хэр ошххэм агъеохуягъэхэу ауж къинагъэх, адрэ муниципальне образованиехэм хыныгъор аща-ухыг.

АР-м мэкъу-мэшымкэ и Министерствэ испециалистхэми тичыгулэжхэми къизэралорэм-кэ, бжыхъасэхэм язытет дэгү дэдагь, лэжыгъэ бэгъугагы къатыгъ. Хэрэ пстэумкэ гектар 11626-рэ хъущтыгъ, зэкіэри ӏуахыжыгъах. Гуртыымкэ лын-тагъэу, ащ изы гектар пэпчь центнер 48,3-рэ къирахыгъ, тонн 56177-рэ къаугъоижыгъ.

Коц гектар 91088-м щыщэу 87200-рэ аложыгъах. Гуртыымкэ гектарым центнер 47,2-рэ къе-ты, тонн 87140-рэ аугъоижыгъах.

Бжыхъесэ рапс гектар 665-рэ тичыгулэжхэм халхъэгъагъ. Ари къэзыгъэ имылэу аложыгъ. Зы гектарым гуртыымкэ центнер 20,6-рэ къатыгъ, тонн 13749-рэ ӏуахыжыгъ. Тритикале зыпхыгъагъэхэри ахэтэгъэх. Пстэумкэ ар гектар 394-рэ хъущтыгъэ, гуртыымкэ лын-тагъэу, зы гектарым къирахыгъэр центнер 42,9-рэ мэхъу, тонн 1672-рэ аугъоижыгъ.

Бжыхъасэхэм анахыбэу языгъэубытыгъагъэр Джэдже районым ичыгулэжхэр ары. Мыхэр апэу лэжыгъэр ӏу-

зыхыжыгъэхэм ащищых. Пстэумкэ гектар 25123-у щыщэу хэр 2722-рэ хъущтыгъ. Гектарым гуртыымкэ центнер 51,5-рэ къирахыгъ. Коц гектар 22277-у халхъэгъагъэри гъэбэжью къятагъ, изы гектар, гуртыымкэ лын-тагъэу, центнер 45,4-рэ къатыгъ, пстэумкэ тонн 97000-рэ фэдиз

Ау хъеми, коцым анахыбэу

къизыхыгъэхэр Красногвардейскэ районым ичыгулэжхэр арих. Мыхэм бжыхъесэ лэжыгъэ гектар 16520-у щыщэу 2120-р хэм ыубытыгъ. Гуртыымкэ лын-тагъэу, зы гектарым центнер 54,8-рэ къирахыгъ. Коц гектар 14400-у апхыгъагъэми гуртыымкэ гектар тельтэту къирахыгъгъэр центнер закъу нынэп зэрэнхэх макІЭ.

Апэу бжыхъасэхэм ялухыжын Шэуджэн районым щаухыгъ. Гектар 17150-рэ щаухыгъ. Хэрэ 2200-рэ зэрэхуцтыгъэр. Мыш илэжъаклохэм ащ макІЭ къирахыгъэу Плон плъэкынштэп, гектар пэпчь гуртыымкэ центнер 49-рэ къытыгъ. Коцым анахыбэу къизыхыгъэхэм ащищых. Гектар 14750-у щаухыгъ, гуртыымкэ лын-тагъэу, центнер 51-рэ къирахыгъ.

Коцхъэблэ районым бжыхъэ-сэ гектар 17513-у щаухыгъ щыщэу 1885-м хэрэ щапхыгъагъ, центнер 50,4-рэ гектар пэпчь къирахыгъэр, анахыбэу къизыхыгъэхэм ащищ хъу-гъэх. Коцым икъэхыжынки

мы чыгулэжхэр ятлонэрэх, гектарым, гуртыым тельтэгъэу, центнер 51,3-рэ къирахыгъигъ.

Джащ фэдэу гъэтхэ лэжыгъэхэм ащищхэри тичыгулэжхэм ӏуахыжых. Гушилээм пае, Коцхъэблэ районым гъэтхэм хъэу ыкы коцэу зэкэмки гектар 323-рэ щапхыгъагъ. Ар къаожыгъах, гъэтхээ зэнтхъэу ыкы къимафэм чыгум хэльянным фытегъэпсыхыагъэу ялэгэе гектар 640-рэ ӏуахыжых.

Красногвардейскэ районими гъэтхээ хъэрэ коцыре гектар 68-у щыхалхъэгъагъэр аложыгъ. Шэуджэн районым ичыгулэжхэм зэнтхъ гектар 230-рэ щаухыгъ. Ахэми ащ илухыжын аухыгъ. Мыекъопэ районым гъэтхээ зэнтхъэу ыкы къимафэм чыгум хэльянгъэу гектари 136-у щыхалхъэгъагъэр ӏуахыжых, хэтэрэк тонни 148-рэ щаугъоижыгъ.

Гухэклими, мыгъэ тигубъохэм мымаклэу машю къащыху. Машюгъэхэсэ къулукъум къизэрэтийрэмкэ, гъогогуи 10 агэунэфыгъ. Ащ щыщэу гъогогуи 6-кэ лэжыгъагъэр е техникэр хэклодагъэх. Пстэумкэ машом зэрарэу къыхыгъэр къалтытэжэ.

Джащ фэдэу гъэтхасэхэм ащищхэри, анахыгъэ тигуягъэзэмрэ натрыфырмэ, огъум ыгъэхэдагъэх. Мэкъу-мэшымкэ Министерствэ къизэрэщау-гъэмкэ, джыри ошххэм зыгорэ ахагъэхонэу щэгүгъых, ау лэжыгъэ бэгъуагъэ уежэнным юфыр зэрэтемтэжыр нафэ.

ХҮҮТ Нэфсэт.

© Gshra.RU

ХъакІещхэр зэрагъэнэкъоκьущых

ХъакІэр Адыгэим щагъэлъанІэ. ИжъыкІэ къыщегъэжъагъэу а лъепкъ шэнэр тхэль, хъакІещхэм ар ащагъэцкІэнэу Ѣит.

Туристхэр тиреспубликэ нахьыбэу къизэрэклоцхэр эзпхыгъэу хъурэр ахэр хъакІещхэм къизщыуцхэрэм иофышшэхэр къизэрэфыщтыхэрэр ары. ХъакІещхэм-э-зыгъэпсэхыпэу тиэхэми цыифхэм нахь дэгъоу къашапэгъоκыхэу зэрэхуягъэр тэлтэгъу.

Яофхэм язытет зэригъэшлэнэу ыкы ахэр зэхэгъэхнэмкэ ӏэпылэту афхэу-нэу чыюпсым икъэхуумэнкэ мыком-мерческэ гупчэу «НАБУ-Кавказ» зыфиорэм «Анахь хъакІещ къабзэр» зыфиорэ зэнэкъоку зэхищагь. Зыгъэ-

псэфаклохэр нахь зыщигупсэфыхэрэ хъакІещхэм къыхахынхэм фэш улпэ-кунхэр рагъэжъагъэх.

Гупчэм иофышшэхэм Мыекъопэ районым итхэ хъакІещхэр апоу къаклюхагъэх. Лъэныкто пстэумкэ хъакІещхэм иофышаклэ зэрагъашэ зыхууклэ, ащ илыхкохэри ягъусэх.

Улпэкунхэр зыщашыре хъакІещ пэпчь иофышшэн хигъэхъон зэрилтэхы-щтыр ыкы ащ пае шлэгъэнхэ фаехэр зэрэйтхэ маркировкэхэр къафагъанэх. Анахьэу зэкэмми анаэ зытагъэтын фаер экологиет ылъэныкъокэ ша-хъэхэр агъецкілэнхэр ары.

Зэнэкъоку хэлажъэхэ зышоий-гохэм лъэу тхыльхэр бэдзэогъум и 30-м нэс гупчэм рахыллэнхэу Ѣит. Теклонгыгъэр къидэ-зыххэрэ хъакІещхэм «Эко-Кавказ» зыфиорэ фестивалэу Мыекъуапэ Ионыгъо мазэм Ѣыл-клоцхэм шүхъафтынхэр къащара-тыжъущых.

(Тикорр.)

Къызэрэзэтырагъэнэштхэм иамалхэр зэрахъэх

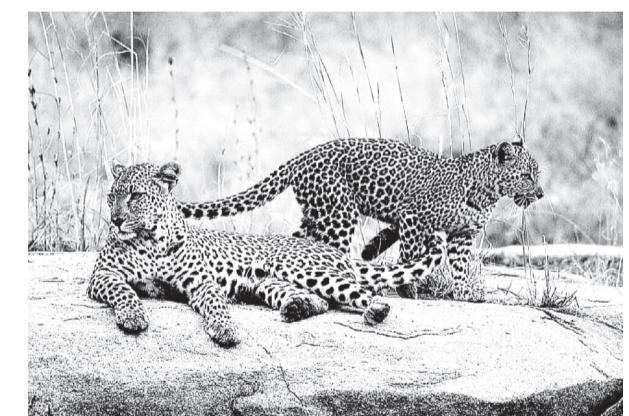
Мы лъэхъаным Кавказым ичыгухэм аицэсэхэрэ леопардхэр туу зэрэхъуяжхэрэр.

Ильесицкэ узэккэлэбэжьэмэ, Кавказ заповедникым хатул-щыхъэгъагъэхэ леопардхэм ащищхэу тур Ѣылэжъэл. Артек зыцэм зэрэпсамкэ ренэу макъэ къе-гъээ, ащ ыпшээ ралхъэгъэ приборым зэпымыою ѡоф ёшэ. Ау Архун зыдэхэрэ чылдэхэр гъэунэфыгъуа-хэу Ѣит.

Заповедникым ипресс-къу-лыкъу къедэхэр ильесэм мэххэм леопардит зэрхатул-щыхъащтыр къылхуагъ. Ахэр джыри ашхъэх къауухуумэжынхэм ыкы ашхъащтыр къа-хъэхэрэ фэхъазырхэл. Ау ежь заповед-никир ахэм яжэ. Леопард Ѣырхэмкэ Ѣынагъо гори Ѣылэп. Заповедникир дэгъоу къагъэгъунэ, псэушхъэ цылхуухэр бэу хэсих, арыш, леопардхэр мэлаклэ лэштхэл.

Кавказ заповедникым леопардхэр Ѣыл-сэунхэрэ рагъэсэнхэм зыфежъагъэхэр 2006-рэ ильесир ары. 2016-рэм апэрэу ахэр мэххэм ахатул-щыхъэгъагъэх. Ау псэушхъэ ӏэлхэр ахэм ахэс-ынхэм егъэсэгъуаех. Узэупчын, джэ-уап къылхуагъун Ѣылэп, ахэм афгъэхыгъэ программэр агъецкілэнэу апэрэ зэрэрагъэжъагъэр.

Арэущтэу Ѣитми, чыюпсым икъэхуумэнкэ Гупчэм талэккэ Кавказ заповед-никим Ѣыл-сэунхэрэ леопардхэр 50-м нигъесинхэрэ пшэриль зыфигъеуу-

жыгъ. Ау ѡоф псынкагъон. Леопардхэм чэц-зымафэм километришээ пчъагъэ зэпачын альэхэ, чылдэхэрэ приборхэр ахэбъэу-цонхэр кын. Мы лъэныкъомкэ Гупчэм ишувээ фонд ӏэпилэгъу къафэхуунэу къегъэгъэх, арыш, фотоловушкэхэм япчагъэ 180-м нагъесин альэхэшт.

Леопардхэм язекуаклэ, яшэнхэр цыфхэм ашэхэрэп. Ахэр ошэ-дэмышшээ апэ къифхэмэ в чыжъэу Ѣылэхэ альэгъэхэмэ, зэрэзеклонхэ фаехэр зэрагъэшлэнэу амал ялэ хуугъэ. Ащ пае заповедникым «Леопардым ильгагъу» зыфиорэ турмаршрутыр къыщиззэуахы. Ащ къаклохэрэм упчлэу къагъэуцхэрэм экскурсоводхэр джэуапхэр къаратыжыщых. Маршрутыр бэдзэогъу мазэм Ѣылкэм нэс къызэуахышт.

Лъэпкъ проектхэр зэрагъэцакІэхэрэр

Нэфрыгъозищмэ яІофшІэн аублагъ

Лъэпкъ проектэу «Автомобиль гъогухэр щынэгъончъэнхэр ыкли шэпхъешшухэм адиштэнхэр» зыфиорэр Адыгейм ща-тъэцкІэнэу рагъежъагъ.

хъукъе, машинэхэм язеклон а кнопкэм къызэттыргэгъяуцо. ЗэрхэхурэмкІе, автомобилыбэ зэрыккорэ гъогум лъэсрыклохэр темытхэ зыхъукъе къызэттеуцонхэр ишыклагъэл.

Муниципальнэ гъэпсыкъе зиэ «Къалэу Мыеекъуапэ» иадминистрации игъэорышланлэу «Благоустройство» зыфиорэм къызэрэштигаугъэмкІе, гъогурыклоныр анахь зыщызынэгъох чыпшэхэу авариехэр бэу зытехъухъэхэрэм нэфрыгъуаззхэр ащаагъяуцух. Джащ фэдэу цыифхэм яшшошхери къыдыхалытэх.

Тапэкъе гухэлтышшухэу агъэнафхэхэрэм ашыщ урамхэу Степноимрэ Павловымрэ зыщизхэкіхэрэм нэфрыгъуазэтырагъяуцоныр. Аш епхыгъяу цыифыбэмэ лъэуки администрацием зыфагъэзагъ.

Ыишшэкъе зигугуу къэтшыгъэльэпкъе проектым къыдыхэлтытагъяу, Мыеекъуапэ иурамау Спортивнэр (Гагариным къыщэгъягъяу Шэуджэным ыцэзыхырэм нэс) шэпхъешшухэм адиштэу агъэцкІэжыгъ.

Непэрэ уахьтэм урамау Кубанскэр, нэмыкъи чыпшэхэри агъэцкІэжых. Пшъэдэкіхъяу ыхъырэмкІе гъунэпкъе гъэнэфагъяу зиэ обществэу «ДТС» зыфиорэр аш фэгъэзагъ, гъогушхэм ишыкІэхъе ыкли аужирэ шапхъэхэм адиштэрэ техники алэкіэль.

Адыгейр пштэмэ, блэкыгъэ ильэсым ишылэ мазэ и 1-м

ехъуллэу, республикэм игъогухэм якъыхаагъэ километрэ 4785-м ехъу. Аш щыщэу 274-м — федеральнэ, 1317-м ехъум — шольлыр, 3221-м — чыпшэ мэхъяна я. ЗерагъэнэфагъэмкІе, 2019-рэ ильэсым ывшшэкъе зигугуу къэтшыгъэ проектым изшшохын пае сомэ миллион 433-м ехъурэ субсидие федеральнэ бюджетым къыхагъэкыщт, ехъя республикэм иахьши мыш пэуигъэхъяшт. А мылькумкІе шольлыр ыкли чыпшэ мэхъанэ зиэхэе автомобиль гъогухэр агъэцкІэжыщых, агъэкіэжыщых.

Лъэпкъ проектэу «Автомобиль гъогухэр щынэгъончъэнхэр ыкли шэпхъешшухэм адиштэнхэр» зыфиорэм игъэцэ-

кІэн Адыгейм мэхъанэшхо щыраты, аш бэкъе щэгүгъых. Ар зэшшохыгъэ зэрхэхурэм ынаэ тет Адыгейм и Лышшхъяу Къум-пыл Мурат.

— Адыгейм тапэкъи хэхьюнгъэ ышшынымкІе, цыифхэм ящынэгъончъагъэ ухуумэгъенымкІе гъогухэм язытет зыфэдэм мэхъанэшхо ил. Ар къыдэлтытээзэ юфшэнэир зэхэтшэцт, амалышшухэр къэзитыщт проектым игъэцкІэнкІе итхуухъэгъэ пстэури щынэгъэм щыпхырышыгъянэм тыпильыщт, — зэхэсигъохэм ашыщ Къум-пыл Мурат къышиуагъ.

Іашшынэ Сусан.

Сурэтхэр іашшынэ Аслъан тырихыгъях.

Муниципальнэ гъэпсыкъе зиэ «Къалэу Мыеекъуапэ» иадминистрации игъэорышланлэу «Благоустройство» зыфиорэм къызэрэштигаугъэмкІе, 2019-рэ ильэсым Мыеекъуапэ игъогу 24-рэ зэтэргээпсиханэу агъенафа. Ахэм ашыщэу 10-мэ — гъэцкІэжыхынхэр, 14-мэ — нэмыкъи зэтэргээпсихан юфшэнхэр арашыгъэштых. ЗэкІэмкИ ахэм сомэ миллион 204-рэ агъэцкІэжхъяшт. Милькур федеральнэ гупчэм къытлупщых. АгъэцкІэжыхынхэр эхийн фэдиз мэхъу. Аш нэмыкъи, мыхэм къахиубытэхэрэ лъэсрыкло гъогухэр, зэпьырыкыгъэшхэр псэолъэш организациехэм зэтых.

Мы программэм диштэу нэфрыгъозищэу къалэм щагъяуцгъэхэм ялофшэн бэдзэогъум и 11-м аублагъ. Ахэр зытетхэр: урамхэу Пролетарскэмрэ Патриса Лумумбэмрэ, Пироговамрэ ыкли Школьнэмрэ зыщизхэхэхкынхэр, урамхэу Пионерскэр, 385-р.

Къыхэгъяшыгъэн фае, урамхэу Пионерскэм тарагъяуцгъэ нэфрыгъуазэр джырэ шапхъэхэм адештэ ыкли лъэсрыклохэм апае хэушхъяфыгъягъээ кнопкэ аш хэт. Ишыклагъэ зы-

Пенсиехэр

Материнский капитал

Унэгъо 896-мэ...

Сабыйхэр зэрысхэ унагъохэм къэралыгъо Іэпыгъэгъу ягъэгъотыгъэнэм фэгъэхыгъэ федээрэ законыр зыщыгъэм къыщуублагъяу Адыгейм щыпсэурэ унагъоу ны мылькум исертификат къызэрратыгъэр зэклэмкИ 31214-рэ мэхъу.

Ахэм ашыщэу 896-мэ мы ильэсир ары зафагъэпсигъэр.

Нахынхэрэм фэдэу аш къыщдэлтытэгъэ ахъщэр псэукэ амалхэр нахыншу шыгъэнхэр ары нахыншу зыпэулагъяхъэр. Республиком исхэу ар къызэрратыгъэм ашыщэу мы ильэсым аш пэузыгъэхъагъэр унэгъо 901-рэ мэхъу.

Ны мылькум къыхэхыгъэ ахъщэ тын мазэ къес къыфэклонуу зыгъэпсихэрэм япчагы хэхъо. Мы ильэсир къызихъагъэм къыщуублагъяу аш фэдэфитынгъэр зыгъэфедагъэр унэгъуу 123-рэ мэхъу. Гъесэнгъэ учрежденихэм яфэофашхэм апэузыгъэхъагъэр унэгъо 48-рэ.

Шъугу къэдгъэкыжын, ны мылькум фытегъэпсихъэгъэ программэм 2021-рэ ильэсым итгээгээзэ и 31-м нэс куаччээшт. Аш къыщыдэлтытэгъэ ахъщэр 2019-рэ ильэсым сомэ 453026-рэ зэрхэхурэр.

УФ-м ПенсиехэмкІе ифонд и Күтамэу АР-м щыгъэм ипресс-къулыкъу.

Къэралыгъо премие къызэратахъеу зыкъэзыгъэлъэгъуагъэхэр

Нэбгырэ пэпчь ильэгапIэ ежь къыхехы

Кушъу Аслан иапэрэ Ioфшагъэ зетхым я 6-рэ классым щеджэштыгъ. Чили икоммунистхэм ягенеральнэ секретарэу Луис Корвалан ар фэгъэхыгъагъ. А лъэхъаным шъхъафитныгъэм фэбэнэрэ коммунистыр Пиночет ихапс чэсигъ. Я 10-рэ классхэм ащеджэрэ къэлэеджаклохэм язэнэкъоку хэлэжьэгъэ къэлэцыкъум ящэнэрэ чыпIэр къыхыгъагъ. Аслан ицыкъуом къышегъэжьагъеу усэхэр ытхыштыгъэх.

Еланэ культурэм икъэра-
лыгъо институтэу Краснодар
дэтым икультурнэ-просветитель-
скэ факультет театрэхэм апае
режиссерхэр къэзыгъэхъазы-
рырэм иотделение щеджагъ,
къуухыгъ. Институтын чахъэ
зэхъум сочинениеу ытхыгъэм
еджагъеу урысыбзэмрэ литерату-
рээрмэкэз кафедрэм ипашэу,
филологии шэныгъэхэмкэ док-
торэу Инна Ивановна Гусаро-
вам клалэр къыгъоти, нэүасэ
зыфишыгъ. Кафедрэм ригъэ-
благъи, къеупчыгъ культурэм
институту калам тэрэзэу къы-
хихыгъэмэ, ар ежь Аслан
зыпыльын фаер аримэ, тэрэ-
зэу егупшигъэмэ, тапэкIэ
ащ зыкъышызэуихын ыльэ-
кыштмэ...

— Сид пае зыкъышызэу-
смыхышьущта? — ыуагъ
Аслан.

— Грамматикэмкэ, синтак-
сисымкэ ыкIи пунктуациемкэ
шэныгъэ дэгү дэдэхэр уимы-
лэхэм, ямышыкъуутхэн, уигу-
пшигъэхэр кыпIотыкъинх оль-
экли, ар о зэрэвшырэр сэ си-
профессиональнэ гултыт къы-
убытырэп, — къыриуагъ Гуса-
ровам.

Еланэ зычахъэм икъэлэ-
гъаджэрэ каламрэ бэрэ лите-
ратурэм фэгъэхыгъеу зэдэгу-
щыгъэхуу къыхекъыгъ. Къэлэгъа-
джэм Наташа Ростовар шу дэдэ
ыльэгъоу, икъэсэ образэу щы-
тигъ, сыйхат пчъагъэрэ ащ

къытегущыIэн ыльэкъыштыгъ,
Аслан шотэрэзигъэп Наташа
Ростовам Андрей Болконскэр
Іакъыб зэришыгъэр, изекъуакъе
куумалыгъэ хильгъоштыгъ.

Адгэгъкалэ къытагъэдэкъирэ
гъэзетэу «Единствэм» иредак-
тор шъхъаIигуад Аслан, ащ
зыриэ кабинетыр арь итворт-
ческэ лабораториери, арь къы-
зычыгъэхэр итхылтилоу по-
вестхэмрэ рассказхэмрэ къы-
зыдхъагъэхэр. Ахэр «Гончар-

Ар сэзыгъаорэр тиинститут
профессиональнэ режиссерхэр
арымырэу, самодеятельнэ теа-
трем пае а сэнэхъатым Ioф-
рызышIэштхэр зэригъэхъазы-
рыштыгъэхэр ары.

— А лъэхъаным Адыгэ-
им культурэмкIэ игъэ-
ЮрышIапIэ «бронь»
ГИТИС-м укIонэу къы-
уитыштыгъ.

— Арэу щитми, сыйкуагъэп,
пломэ аужыре курсым
сисигъ, сяне-сятхэр пенсион-
нерыгъэх. Ахэр зэкIэры муюш-
хъагъунхэки хъун, институтын
творческэу сыйгушысэнэу
сигъесагъэми, а лъэхъаным
театрэм сыйгукэ пэчийжэ
сихъугъагъ. Цыфыр ыгукэ къыхи-
хъагъеу игуапеу ышIэрэр ары
зыпыльын фаер.

— Журналистиэм уз-
рэхъагъэм ехылIагъэу
къэпIон хъум...

— Ащ сыйкухъаным ыпекIэ
ситхэу езгэжьэгъагъ, институтын
сизычысэм сценэм щагъэ-
уцштхэрэ прозаическэ произ-
веденихэм атхыгъэх сцена-
риехэр ыкIи агитбригадэхэм
апае сценариехэр стхыштыгъэх,
краевой гъэзетэу «Комсомолец
Кубани», дээм Казахстан сизы-
щээм Среднеазиатскэ дээ
округын гъэзетэу «Боеое зна-

**«Нэбгырэ пэпчь ильэгапIэ ежь къыхихын фит. Мы
ильэгапIэм синэсынэу бэшIагъэу зесэшты. Апэрэу
сирапсказэу «Пес в ожидании чуда», ятIонэрэм рас-
сказхэр къызыдэхъэгъэ сборникэу «Гончарный круг»,
яшэнэрэм повестэу «Голодная степень» къэзгэлъэ-
гъуагъэх. Джы мары «Письма в вечность» зыфиIорэ
сборникэу повестхэмрэ рассказхэмрэ зидэтхэр ары».**

ный круг» ыкIи «Письма в
вечность» зыфиIорэр арых.

**Иныбжыкъэгъум куль-
турэм IoфшишIу ыкIи народнэ
театрэм ирежиссер ІнатIэр
къыхихи, еланэ нэмыкI сэ-
нэхъат зыфигъэзэнэу зэрэ-
хъугъэмкэ сеупчы.**

— Я 3-рэ курсым сисэу къыз-
гырууагъ уицьшыгъэ эзэпхын
угу хэль Ioфшэнэм профес-
сиональнэу упыльын зэрэфаэр.

мя» зыфиIорэм сафатхэштыгъ.

Журналистиэм литература-
ми а зы уахътэм — 1986-рэ
ильэсэм — сахэхъагъ. Район
гъэзетын ыкIи республикэ гъэ-
зетитIуми ситхыгъэхэр къары-
хъэштыгъэх. 2006-рэ ильэсир
анах мэхъанэ зиIэу сэрыкэ
хъугъэ — рассказхэр зидэт
сборникэу «Гончарный круг»
зыфиIорэр къыдэкъыгъ. Ипчъ-
агъэкъэ зы мин хъоу къыхауты-

тинасып къызэрихыгъэр ары.

Ахэр къызэрдгъотыгъэхэм ты-
рэгушо.

Еланэ Бакалдним сизы-

локэм сесэмэркъеуагъаг «шьо-
ра тыкъэзыгъотыгъэр, тэра
шъукъэзыгъотынэу зинасып
къыхыгъэр?» сlyи. Ежь ын-
эмэ нэшхъэнигъэр къакIеющу
«тыкъэзэрэгъотыгъ тюгъагъэмэ
нахышуагъэн фае» къисиуагъ.

— Уитворческэ
планхэр...

— ИльэситуукIэ узэкIеэбэ-
жымэ сиухи романэу «На
седом Кавказе» цэ зыфэсши-
гъэр Адыгэ тхыль тедзапIэм
естыг. Аш итхын ильэс 7-рэ
сыпэльыгъ. Романыр Пышээ
шьольыррэ Адыгеймэр я 19-рэ
плэшIэгъум къышегъэжьагъеу
непэрэ мафхэм анэсжъеу
афэгъэхыгъ. Аш нэмыкIеу
«Портреты времени» зыфи-
орэ тхыльыри хъазыр. Аш къи-
дэхъащтын ильэс 30-м ехурэ
журналистикэу Ioф зыщыс-
шьагъэм къысIэкIэкъыгъэрэ Ioф-
шагъэрэху гъэзетеджэхэм дэ-
гъоу альтагъэхэри, гу зыль-
мытагъэхэу, ау, сэ сишошы-
кIэ, гъешэгъонхэри.

— УIoфиIагъэхэр зэнэ-
къокъубэм къащыхагъэ-
щыгъэх, джы AP-м и
Къэралыгъо премие къы-
зэратахъеу къащэлъэгъу-
гъэхэм уащиц. ОркIэ ар-
джыри зы лъэгапIа?

— Нэбгырэ пэпчь ильэгапIэ
ежь къыхихын фит. Мы лъэга-
пIэм сиенэсынэу бэшIагъэу зе-
сэшты. Апэрэу сирапсказэу «Пес в ожидании чуда», ятIон-
эрэм рассказхэр къызыдэхъэ-
хъэгъэ сборникэу «Гончарный
круг», яшэнэрэм повестэу «Голодная степень» къэзгэлъэ-
гъуагъэх. Джы мары «Письма в
вечность» зыфиIорэм сирап-
сказ 11 къарыхъагъ. Анах тхэкIо-
цэриори а лъэхъаным ащ къэ-
хъопсыштыгъ. Ау 2008-рэ ильэ-
сэм гъэзетэу «Литературная
Кубань» ильэс 13-рэ къызыдэкI
нэүж, ахьщэ зэрэшмыиэм къы-
хъэкIеу, зэфашыжыгъ. Аужы-
рэ номерым редколлегиум къы-
щитхыгъагъ: «Анахэу къыхэд-
гъэштымэ тшоигъор «Литера-
турная Кубань» станицу Ва-
сюринскэм щищ Елена Краян-
скэмрэ Адыгэкаалэ щыпсэурэ
Кушъу Асланэр япрозэ чэ-
пхыгъагъэ тигъэзет къыхиути-
нинасып къызэрихыгъэр ары.
Ахэр къызэрдгъотыгъэхэм ты-
рэгушо.

ЗэльашIэрэ тхакло Юрий
Поляковым зэгорэм ыогъягъ
«сэ сишээз литература зэнэ-
къокъухэм сахэлажъэрэп» ыуу.
Ушхъагъоу илхэри къычыгъя-
гъагъэх. Сэ сишээз сахэлажъэ,
сыда пломэ сиофшагъэхэм сизы-
тукытихъан ахэтэп.

— Тхъауегъэлъэсэу, уи-
хэлъхэр къыбдэхъуунхэу
пфэсэIo.

ТЫРКОО Мурат.
Журналист.

Адыгэ Хасэм иЮфыгъохэр

ҮЗЭКЬОМЫТГЭУ УЛЫКЛОТЭЩТЭП

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» и Хэсашхъэ изичэзыу зэхэсыгьо Мыекъуапэ щыкъуагъ.

Адыгэ Хасэм итхаматэу Лы-
мышщекъо Рэмэзан обществен-
нэ-политикэ мэхъянэ зиlэхэ
лофыгъохэу Хэсашхъэр зыхэ-
лэжкагъэхэм къатегущылагь.
Адыгэ Республикаим и Лышхъяэу
Къумпыыл Мурат Тыркуем зэрэ-
щылагъэм ехыллагъэхэ къэ-
бархэр Р. Лымышщекъом и гъэ-
къотыгъау къылотагъах
гэ Хасэр къэшакло фэхъуу, лэгъуу-
пир Мыекъуапэ къышэжкыным
археолог цэрийлоу Тэу Аслын
чанэу зэрэхэлэжкагъэм, респу-
блике Адыгэ Хасэм иклэрикүү
Ны Хасэр зэрэцьзызэхажжырэм,
къэлэцкыклю театральнэ зыгъэр-
пэу «Щигыржыые» Тыркуем
клонэу зызэргъэхъязырэм,
нэмэгдкүү. Лофыгъохами арыгуушын-

Тыркуемрэ Адыгейимрэ япа-
щхэр экономикэм, зекло лоффы-
ьюхэм, цыфхэм языгъэпсэфы-
гъю уахътэ нахь гъешІэньону
ағъектоным, адыгабзэм изэгъе-
шІэн, лъэпкъ зэльяІесыкІэ
амалхр гъефедгъэнхэм, нэ-
жинхэм, огъанын да

Адыгабзэр,
тарихъыр

Республикэ Адыгэ Хасэр анахъэу зығъэгумэкъирэмэ ашыщ адыгабзэм изэгъяшэн, игъе-федэн. Лымыщэкъо Рэмэзан, Бэгъушъэ Алый, Цыккушъо Аспъан, Кушъу Ибрахым, Нэ-гыцуу Щамсудин, Тэу Аспъан,

Зэхэцэн 1оффэм Тыркуем хасэхэй итхэм япащэй КАФ-ФЕД-м хэтхэр, республике Адыгэ Хасэр чанэй ахэлжьа-гъэх. Ти Лышьхэй Күумпыйл Мурат игъусагъэхэм ашынгыг Лынышэцкю Рэмэзэн. Адыгейим ипаща дахэй кызыэрэлгэйбокы-гъэхэр, лытээньгээ ин кызыэрэ-фашыг эр Адыгэ Хасэм итуяа-

Дунээ Адыгэ Хасэм (ДАХ-м) иапэрэ Президентэү Кыалмыкъ Юрэ Урысыем икъэралтыгъ гъэспыкъэ игъэптиэн зэрэхэлжъягъэр, хэгъэгум и Правительствэ хэтэу министрэу зэрэштыгъэр, илошигъэхэмкъэ непи ар кызыэрэхтэйр зэхахъэм къышыгушыгъяхэм къалыгъ.

Кавказ заор заухыгъэ мафэр ильяс къэс зэрэхэдгъэунэфыкырыэм, Адыгэ Хасэр кIещакло зыфэхъугъэ мэфэкIеу адыгэ быракым и Мафэ республикэм зэрэцькIуагъэм, Адыгэ Республика и «Шыу Хасэ» Дуннэе къэгъэльэгъонэу «Иппо-сфера-2019-м» зыхэлажьэм тиши-уищмэ апэрэ чыыпIэр кызыэрэдахыгъэм атегущыагъэх. 1982-рэ ильэсийн археологхэм Улапэ къышагьотыгъэ джэрэ лэгъуныр Москва джыре нэс щыIагь. Ады-

ГүмэкІыгъо дэд

Бэрэ тегүшүйэх шъхье, йофыр льыкыгчидээрэп. Адыгейим итарихъ еджаплэхэм яапшьэрэ классхэм дэгъюу аяцыэрэгтэйшэн фаеу Адыгэ Хасэм хэтхэм алтытэ. Арэу щитми, лъэпкъым итарихъ еджаплэхэм аашакъурэп.

Бээр – псэ. Уитарихъ умышлэу сыйдэүштэу узыщыц лъэпкынм къыкчыгэ гъогур зэбгъэшлэштэ?

Хэсашхъэм унашь щаштаг республикэм гъесэнгъэмрэ шлэнгъэмрэкэ иминистрэ, Ioфым фэгъезагъэх хэбзэ күлүкүшлэхэр Адыгэ Хасэм кырыгъэблэгъэнхэу, Ioфым хэкыпэлэ кыяфагъотынэм пылтынхэу.

ЕплъыкIэхэр

Зэлъашаарэ шлэнэгийн элжэйэү
Бырсыр Батырбый иль эссыбэ
хуугъяа Хэсаштхьэм хэт. Ады-
габзэм изэвэшшэн ар кынтугу-
щылагь. Къэбэртэе-Бэлькъарым,
Къэрэшье-Шэрдджэсым, Адыгейим
зэдьиряау сыхат 24-рэ тоф
зышшэрэ телеканал яэним имэ-

хъанэ Б. Бырсырым кырилолагъэм бэмэ уарегъэгүпшисэ. Кіэлпэцкылхүм зэхахырэм, аль-түрэм уасэ фашы. Ар кын-дэлпльйтээ, плүнгүм эхъяллагъэх къетынхэр дэгьюу зэхэп-щэнхэ пльэккыыштуу ашылтыатай.

Адыгы Республикаем лъэпкъ йоххэмкіл, Іеккыл къэралхэм ашыпсэре тильэпкъэгъухэм адырял зэхъяныгъэхэмкіл ыккы къэбар жъугъэм иамалхэмкіл и Комитет итхъаматэу Шъхъэлхъю Аскер джырэблагъе Тыркуем щылагъ, тильэпкъэгъухэм алы-
къел.

Тыркуем итыыхэ адыгэ къуаджэ Хъакъэмзые, фэшъхъафхэм къацилъэгъугъэм А. Шъхъэлахъом иеплъыкъэхэр къарыолапъэх. Адыгэ лъэпкъыр итэкъухыагъэу дунаим щыпсэузэ, бзэр, шэн-хабзэр, тарихъыр зэригэшшэнхэмкэ къиньгъохэр щылэх. Зэльяйсыкъэ амалхэр нахышшоудгъэфедхэ зыхъукъэ, щыклагъэхэр дэдгээзыжынхэ зэрэтльекъыщыр игупшысэхэм къащыхи-гъашыр.

къо Альберт, Тэу Аспъян, Кушъу Ерстэм, Къуижъ Къэплъан, Абрэдж Нурдин, Емтъыль Юсыиф, Бэгугъе Вячеслав, Хъот Юнис, Къэбэртэе Адам, Стлашъу Юрэ, нэмъякхэм ягупшысэхэр щылэнгъэм дештэх. Узэкъотмэ узэрэлъяшыр хагъеунэфыкызыз, хабзэм икъулыккушлэхэмрэ Адыгэ Хасэмрэ тапэки IoF зэрэззадашлэйт шылыклем ягупшысэхэр

Хэсашхъэм изэхахъэ зытегущыылагъэхэм яхылгэгъэ унашьохэр щаштагъэх. Хэкужым къэзыгъэзэжыгъэм и Мафэ шышхъэлү мазэм и 1-м зэрэхагъэунэфыкыыщтым хэушхъафыкыгъэу тегущыиэштых. Адыгэ джэгухэр Мыекуапэ изыгъэлэсэфылгэ парк дэхьанлэ зэрэцүүклюштхэм, зэхэшэн Йоххэм Адыгэ Хасэр зэрраплынштым, фэшьхъафхэм афэгъэхыхыгъэ Йофтхъабзэхэр мафэ къэс янэпплэгту итыштых.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Сурэтхэр Хэсашъхъэм изэхэ- сыгьо къышытетхыгъэх.

